

# Llibres

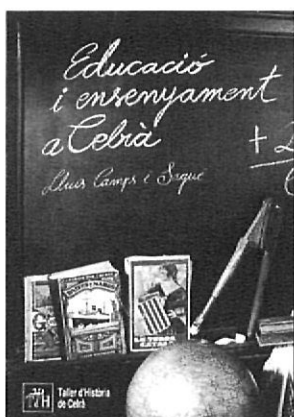
## L'ensenyament a Celrà

Lluís CAMPS I SAGUÉ.  
**Educació i ensenyament a Celrà.**  
 Taller d'Història de Celrà.  
 Celrà, 1999.  
 135 pàgines.

Aquesta és la quarta publicació del Taller d'Història de Celrà d'ençà de la seva creació, l'any 1993, i sota el títol d'*Educació i ensenyament a Celrà* aprofundeix en una part més de la història col·lectiva del municipi. A partir de la recerca realitzada entre els documents de diferents arxius i la informació extreta de testimonis orals i gràfics, Lluís Camps i Sagué ha anat desbrossant la història de l'ensenyament a Celrà des dels primers documents històrics, que daten del segle XVII, fins als esdeveniments de l'última dècada del segle XX.

Al llarg del llibre, l'autor combina els aspectes més destacats de la història de l'ensenyament local amb referències a normatives, decrets, lleis i successos d'àmbit nacional i estatal, fet que converteix l'obra en un bon document per a tothom interessat en el camp de l'ensenyament.

Els primers mestres de minyons i el naixement de l'escola pública celranenca enceten el llibre, que s'endinsa ràpidament en l'ensenyament durant el segle XX, fent esment tant de les escoles públiques com de la tasca escolar realitzada per les



monges dominiques durant gairebé un segle. A l'ensenyament públic de principi del segle XX destaca la docència del mestre Pere Bonavia i Cristina, de l'escola de nens; i més endavant, amb la República, la duplicació del nombre de mestres de l'escola pública i l'habilitació de l'edifici de La Cooperativa com a centre escolar.

La inauguració de l'escola pública L'Aulet, a mitjan dels 70, va ser un punt cabdal en la història de l'ensenyament a Celrà. L'escola s'inicià sobre la base de la participació de l'alumnat en la dinàmica del centre, així com en altres activitats (sobretot teatrals) dirigides a reforçar l'aprenentatge i la formació personal, cosa que la nova estructura escolar facilitava. Un altre fet important va ser l'obertura de l'Institut d'Ensenyament Secundari, el curs 1996/97.

L'obra es tanca amb tres breus capítols que fan referència a la Junta Local d'Instrucció Primària, la Llar d'Infants i les Biblioteques Celranenques, i que obren camí per a noves recerques sobre el tema.

Tot plegat, un document que malgrat que l'autor afirma que el lector no hi trobarà cap mena d'interpretació històrica ni pedagògica, esdevé un recull d'informació acurat i una important obra per a la història de celranencs i celranenques.

Anna Planas i Lladó



## La primera història del català

Antoni de BASTERO,  
**Història de la llengua catalana.**

A cura de Francesc Feliu.  
 Eumo - Universitat de Vic - Universitat de Girona, 1997.

No és un tòpic afirmar que la història de la llengua i la cultura catalanes del segle XVIII és la més mal estudiada de totes, perquè darrere una perspectiva històrica i social molt complexa, s'hi entrecreuen diverses opcions estètiques que encara demanen moltes clàries: la noció de progrés, la cultura popular, el racionalisme, la unitat lingüística dels estats moderns, etc. Les conseqüències de la Guerra de Successió (1701-1716), que es deixaren sentir al llarg de tot el segle, van afectar també el conreu del català, i van limitar-ne l'ús en l'esfera oficial i en l'àmbit de la literatura culta.

Sota el domini borbònic que tant va limitar la nostra personalitat com a poble, trobem la figura d'Antoni de Bas-

tero (1675-1737), canonge de la Seu de Girona, on era bisbe el seu germà Baltasar, i que il·lumina el raquític panorama de la cultura catalana durant la primera meitat del segle XVIII. Bastero, que en 1710 es va traslladar a Roma com a canonge per resoldre-hi un plet eclesiàstic, s'hi va quedar catorze anys atrapat per la guerra, perquè l'acusaven d'austriacista. Allí, en un país de provada tradició pels estudis de textos antics, va tenir ocasió de millorar els seus coneixements filològics (etimologies i gramàtica comparada), de publicar el primer volum d'un diccionari sobre la llengua dels trobadors i de redactar una història de la llengua catalana, que va restar inacabada, manuscrita, per la seva mort. D'aquesta obra n'ha pervingut gairebé sencer el llibre primer i una part del tercer, els quals han estat admirablement estudiats i editats per Francesc Feliu, professor de literatura catalana a la Universitat de Girona. Bastero és un dels precursors dels estudis lingüístics, el primer filòleg català, en un sentit modern, que s'aplicà a estudiar la identitat lingüística del català en relació amb l'occità. Feliu exposa el sentit i context d'aquesta *Història*, en la qual Bastero defensava —segons els coneixements de la ciència lingüística de l'època— la identitat del catalanoprovençal o llengua romana davant les altres llengües, alhora que resalta el paper importantíssim que Catalunya va exercir en la naixença del provençal, la llengua de cultura per excel·lència

en la qual s'expressaren els més grans trobadors. Bastero també fou precursor en l'edició de gramàtiques catalanes del francès i l'italià perquè els seus contemporanis catalans poguessin acostar-se millor a aquestes grans llengües de cultura.

Pep Vila



## Els jueus de la Bisbal

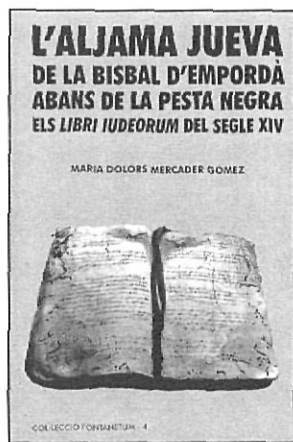
MERCADER GÓMEZ, M. Dolores. **L'aljama jueva de la Bisbal d'Empordà abans de la pesta negra.**

Els 'Libri Iudeorum' del segle XIV.

La publicació de treballs sobre les comunitats medievals de jueus catalans a partir de fonts de naturalesa notarial no és cap novetat dins del panorama historiogràfic del nostre país. Als estudis sobre els casos de Vic, Perpinyà o Cardona, entre altres, caldrà afegir-hi des d'ara el de la Bisbal d'Empordà treballat per Maria Dolores Mercader Gómez al llibre *L'aljama jueva de la Bisbal d'Empordà abans de la pesta negra. Els 'Libri Iudeorum' del segle XIV*, acabat de publicar. Aquesta obra omple el buit que existia des de fa més de cent anys, quan Josep Pella i Forgas va donar les primeres dades mínimament sistemàtiques sobre la comunitat jueva bisbalenca.

Els continguts del llibre, però —i com reconeix implícitament la mateixa autora diverses vegades—, fan més

honor al subtítol, els *Libri Iudeorum*, que al mateix títol. En efecte, el treball és essencialment una presentació dels llibres de jueus —o registres on els notaris medievals anotaven les operacions on intervenien jueus, bàsicament relacionades amb el crèdit— de la notaria bisbalenca al segle XIV i la sistematització de la seva informació, sobretot del que Mercader anomena «registre dels anys 1324-6». Amb aquest benentès el treball globalment és correcte, i l'abundància d'exemples, quadres i gràfics estalviarà feina a qui més endavant vulgui estudiar a fons la vida dels jueus medievals de la Bisbal. Alguns dels exemples que s'hi donen i que recullen pràctiques com el lliurament de penyores, les fiances mútues o els deutes garantits amb altres deutes són de gran interès, perquè permeten intuir l'enorme complexitat del món del crèdit medieval. L'autora no desenvolupa cap d'aquestes qüestions, però la veritat és que el laconisme dels formularis textos notarials tampoc no ho permet.



Més enllà dels continguts cal destacar l'encert de l'autora en incloure un apèndix documental relativament variat, amb textos —alguns en català— que il·lustren tant la realitat dels jueus com la del conjunt de la societat bisbalenca del segle XIV. Amb tot, una ressenya d'aquest llibre no seria correcta si no s'hi esmentessin també els seus errors, en aquest cas segurament molt menys atribuïbles a l'autora que a aquells que li han dirigit la recerca. Així, d'una banda al llarg de tota l'obra s'usa despreocupadament l'expressió *aljama* per definir la comunitat jueva de la Bisbal, quan en realitat la noció d'*aljama* no era física o demogràfica, sinó jurídica: no totes les comunitats de jueus eren aljames. A Torroella de Montgrí, per exemple, hi va haver jueus com a mínim des del segle XIII, i l'*aljama torroellenca* no fou creada fins al 1388. Si al segle XIV a la Bisbal hi havia una aljama jueva, calia aportar textos coetanis que explícitament s'hi referissin, i si no usar una altra expressió. D'altra banda, no pot passar-se per alt l'escandalós error d'oblidar que abans de 1350 la documentació pública es datava per l'Encarnació florentina, és a dir que els anys començaven a comptar-se des del 25 de març, de manera que entre el març de 1324 i el de 1325 no s'esdevingué el que afirma l'autora —«un any sencer no és enregistrat en el llibre»—, i el pretès *Liber* de 1324-6 en realitat abraça només el període 1325-6.

En resum —i salvant aquestes patinades, que poden rectificar-se en posteriors edicions—, és un llibre modest que s'ajusta perfectament a la modèstia dels seus objectius —«primer punt de referència per a estudis posteriors», ja es reconeix a les conclusions— i a la de les seves fonts, però que per les dades que aporta hauria de ser tingut en compte per qui des d'ara s'interessi tant per la història de la Bisbal com per la dels jueus catalans del segle XIV.

Xavier Soldevila



## Excursions per la Garrotxa

Joaquim AGUSTÍ.

**Excursions per l'Alta Garrotxa. Sadernes-Bassegodà.**

Olot, 1999.

240 pàgines.

Fa uns anys que a Olot hi ha una editora dinàmica, amb el nom de Llibres de Batet, que omple una sèrie considerable de buits existents en la bibliografia local. Però avui no voldria parlar de l'editora, sinó d'una de les sèries de llibres que ha tret al mercat a partir de 1994, sota el nom genèric de Guies dels Llibres de Batet.

L'objectiu d'aquesta sèrie és divulgar el territori, donant pautes per seguir uns itineraris dins la comarca de la Garrotxa, una de les zones que aplega des de temps molt reculats una considerable quantitat d'excursionistes durant tot l'any, alguns atrets